

Tystlåten nationalbudget

Senaste nationalbudgeten, framlagd som bilaga till Nådiga luntan, är liksom sina föregångare en i hög grad läsvärd produkt som inte får saknas på någon tänkande människas nattduksbord. Men nog är den på sina punkter rätt svårläst. Det beror inte i första hand på att de behandlade problemen — en bedömning av den samhällsekonomiska utvecklingen under 1957 — är besvärliga, utan på att nationalbudgeten delvis är en politisk skapelse som genom vissa taktiska grepp brukar bli tillkrånglad.

Som så ofta i en nationalbudget ligger svårigheterna för läsaren kanske främst på löne- och konsumtionsområdet. Det är lite besvärligt att få klart för sig hur författarna egentligen bedömer utsikterna i det avseendet för 1957, eftersom de tydligen inte sagt allt de tänkt på den punkten. I en »realekonomisk kalkyl» för 1957 — den är författarnas huvudresultat, så att säga — räknar man med en konsumtionsökning på 200 milj. eller en procent. Det är en restpost, det som blivit över när andra områden fått sitt. Den posten baserar sig alltså på några antaganden om den kommande löneutvecklingen. Inom parentes kan det dock noteras att det naturligtvis finns ett antagande om löneutvecklingen i nationalbudgeten. Det måste ju göras för att man skall få fram de andra posterna.

Det antagandet har inte avslöjats för löntagarna, vilket givetvis ur snävt taktiska synpunkter är välbetänt; säger vi tre procent så blir det fem, det är risken. Följaktligen får löntagarna föga vägledning om hur stort utrymmet för löneökning egentligen är. Det är inte lätt att räkna ut vad de 200 miljonerna för konsumtion betyder på löneområdet, eller, om man så vill, det är alldeles för lätt: flera olika tolkningar är försvarbara. Arbetsgivare och arbetstagare kommer att ha varsin, och får tala ut med varandra vid förhandlingsbordet. Men nationalbudgeten har tigit.

På produktionsidan räknar nationalbudgeten med en ökning på endast två procent under 1957, eller ungefär samma resultat som för fjolåret. Det betyder att vi kommit in i en stagnationsperiod; genomsnittligt under efterkrigstiden har produktionen legat högre. Hur skall det förklaras? Herr Sträng, som kommenterar förhållandet i finansplanen, framhåller att den försvagade aktiviteten i näringslivet sammanhänger med den skärpta ekonomiska politiken. Samtidigt antecknar han belåtet att den samhällsekonomiska balansen förbättras och att prisstegringen varit mindre än tidigare. Avsaktningen i framåtskridandet är det pris vi får betala för penningvärdets skydd.

Den ekonomiska sidan, som flera gånger dabbat sig genom att inta en konsumtionsvänlig attityd, vill sannerligen inte till råga på allt framstå som inflationsvänlig. Säkert toge det då hus i helse. Men ändå: Är det självklart att mindre penningvärdeförsämring och mindre produktion är det bästa alternativet för 1956—57?

konsumtionsvänlighet

Fackmännens recept

I pressläggningen strömmar något intressant ner på skrivbordet: »Recept mot inflation — Sex professorer har ordet». Bakom den skriften ligger en okonventionell idé. Finansministern bjöd ett antal professorer i nationalekonomi på middag, knackade i glaset och frågade om de församlade herrarna möjligen ville ha vänligheten hopskriva varsin PM om åtgärder mot inflationen. Djärva och partipolitiskt obundna skulle synpunkterna vara. Det har de också blivit.

En tankegång som i olika utformning återkommer i flera av uppsatserna är att vi i själva verket har tillgång till utmärkta recept mot inflationen, men att vi inte kan mobilisera tillräckligt politiskt mod för att följa dem. Mot den bakgrunden rekommenderar Torsten Gårdlund bildandet av en samlingsregering. Bent Hansen vill ha en rörlig växelkurspolitik; den hittills förda politiken innebär att man i stort sett gått in för att följa med i de internationella prisiväxlingarna. Hansen kritiserar också den solidariska lönepolitiken.

Erik Lindahl föreslår frivilliga överenskommelser om lönekraven och i sista hand statliga ingripanden för att skydda penningvärdet. Ett beskt recept svarar Erik Lundberg för: tvångssparande av 1957 års inkomstökning. Ingvar Svennilson föreslår indexskyddat sparande, stimulans till aktieteckning och en beskattning som avskräcker från konsumtion. Anders Östlund, slutligen, vill att staten skall granska avtalsrörelsens resultat och om penningvärdet är hotat dekretera att alla lönesatser skall sänkas på visst sätt.

Dessa kortfattade plock ur den innehållsrika lilla volymen gör inte på något sätt de sannerligen mycket djärva författarna rättvisa. Inte minst av den anledningen bör man omedelbart inhandla boken. Var och en sitt eget exemplar, det bör vara melodin.

Man kan fråga vart Sträng egentligen syftade när han tog initiativet till skriften. Det räcker säkert inte att säga att han sökte kunskap om lämpliga åtgärder mot inflation. Det kan han skaffa utan att låta publicera böcker. Boken får antagligen snarare betraktas som ett led i finansministerns ansträngningar att skapa en opinion för en ändrad ekonomisk politik, dvs. att göra ökade indirekta skatter politiskt möjliga. Kanske har vi också att vänta en upplysningskampanj mot inflationen? Hur stor del av svenska folket är över huvud medveten om penningvärdeförsämringen och dess konsekvenser för deras sparade medel? 5, 10, 25 eller 50 procent?

Om Sträng varit mindre angelägen att få stöd för en omläggning av den ekonomiska politiken kanske han bett någon av författarna att skriva om inflationen och framstegstakten. För några år sedan sade Erik Lundberg: »Det ser ut som om försämringen i penningvärdet skulle vara det pris vi får betala för den snabba välståndsförbättringen.» Den satsen behöver, som Lundberg tillade, prövas närmare. Synd att det inte skett i den nu utgivna boken.

Tvångssparande

